

MINORUL – VICTIMĂ A INFRAȚIUNII DE RĂPIRE A UNEI PERSOANE

Dorina GUREV

Domeniul protecției drepturilor copilului în țară a înregistrat o evoluție importantă din momentul când Republica Moldova a aderat la *Convenția Organizației Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului* [1], adoptată la 20.11.1989 la New York, care, printre altele, consfințește că: „din cauza lipsei sale de maturitate fizică și intelectuală, copilul are nevoie de o protecție și îngrijire specială, inclusiv de protecție juridică adecvată”. Respectând angajamentele asumate prin ratificarea acestui document, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat la 15.12.1994 *Legea privind drepturile copilului* [2] care, prin prevederile art.30 stabilește că statul ia toate măsurile necesare pentru a preveni răpirea (subl. ne aparține – *n.a.*), vânzarea și traficul de copii în orice scop și sub orice formă. Mai mult, la elaborarea Codului penal în redacția din 2002, legiuitorul a diferențiat răspunderea penală pentru unele infracțiuni care, în mod direct sau indirect, atentează asupra minorului, asupra drepturilor și libertăților acestuia. Un exemplu, în acest sens, îl constituie și infracțiunea de răpire a unei persoane săvârșită cu bună știință asupra unui minor (lit.c) alin.(2) art.164 CP RM), agravantă care va constitui obiectul prezentului demers științific.

În literatura de specialitate [3, p.12; 4, p.159] în mod întemeiat se consideră că, pentru a fi aplicată agravanta de răpire a unei persoane săvârșită cu bună-știință asupra unui minor, este necesară îndeplinirea cumulativă a condițiilor: 1) victima să fie minor (condiție obiectivă); și 2) făptuitorul să manifeste bună-știință în privința calității de minor a victimei (condiție subiectivă).

De remarcat că, termenul „minor”, ce desemnează calitatea specială a victimei prevăzute la lit.c) alin.(2) art.164 CP RM este oarecum singular în plan legislativ; or, atât actele internaționale [5], cât și cele naționale [6; 7] utilizează termenul „copil”, care este echivalent termenului „minor”. Astfel, în conformitate cu prevederile acestor acte, o persoană este considerată copil din momentul nașterii și până la vârsta de 18 ani. Ipoteza minorului emancipat (alin.(3) art.20 Cod civil [8]) și a minorului care a încheiat căsătoria (alin.(2) art.20 Cod civil), adică situația în care minorul în vârstă de 16 ani dobândește capacitatea deplină de exercițiu, nu exclude încadrarea juridică în baza variantei agravate analizate, întrucât majoratul este atins odată cu împlinirea vârstei de 18 ani (alin.(1) art.51 al Codului familiei) [9] și nu odată cu obținerea capacității depline de exercițiu.

Totuși, nu toți minorii pot evolua în calitate de victime ale infracțiunii de răpire a unei persoane. Relevăm că, dacă minorul este rudă apropiată în raport cu făptuitorul, încadrarea juridică va fi în conformitate cu art.164¹ CP RM; or, tocmai această condiție reprezintă punctul de divergență a normei

speciale (art.164¹ CP RM) în raport cu norma generală (lit.c) alin.(2) art.164 CP RM). Prin urmare, în cazul în care, între răpitor și victimă există relații de rudenie specificate la alin.(4) art.134 CP RM, și anume: părinții, copiii, înfietorii, copiii înfiați, frații și surorile, bunicii și nepoții lor, fapta nu va putea fi calificată potrivit lit.c) alin.(2) art.164 CP RM. Perorăm pentru această defalcare incriminatorie bazată pe relațiile de rudenie apropiate dintre făptuitor și victimă, remaniere legislativă operată prin Legea nr.277 din 18.12.2008 [10], luând în calcul: dreptul copilului de a comunica cu ambii părinți, cu bunei, frații, surorile și cu celelalte rude [11]; facultatea redusă de conștientizare de către minor asupra limitării libertății sale datorită relațiilor de rudenie apropiate, circumstanțe care, în ansamblu, denotă un pericol social mai redus al infracțiunii de răpire a unui minor de către o rudă apropiată.

Cu referire la condiția subiectivă, ce vizează atitudinea psihică a făptuitorului față de minoritatea victimei, a fost instituită concepția [12, p.291] potrivit căreia, sintagma *cu bună-știință* semnifică faptul cunoașterii cu certitudine de către făptuitor a calității, stării sau vârstei victimei. În legătură cu aceasta, se impune de menționat că întrucât legiuitorul în mod obligatoriu impune această condiție, ipoteza în care este răpit un minor, fapt despre care făptuitorul nu cunoștea sau admitea asupra minorității victimei, exclude aplicabilitatea agravantei analizate. Aceasta deoarece acționează principiul incriminării subiective (art.6 CP RM). În context, în cazul în care făptuitorul eronat consideră că răpește un minor, suntem în prezența tentativei la lit.c) alin.(2) art.164 CP RM. Aceasta deoarece, potrivit art.27 CP RM, tentativa de infracțiune reprezintă acțiunea sau inacțiunea intenționată îndreptată nemijlocit spre săvârșirea unei infracțiuni dacă, din cauze independente de voința făptuitorului, aceasta nu și-a produs efectul. Astfel, în condițiile circumstanței agravante analizate, făptuitorul a întreprins toate acțiunile în vederea răpirii cu bună-știință a unui minor, însă infracțiunea nu și-a produs efectul din motivul că victima nu posedă această calitate.

În altă ordine de idei, vom supune delimitării varianta agravantă a infracțiunii de răpire a unei persoane prevăzute la lit.c) alin.(2) art.164 CP RM în raport cu cea a infracțiunii de luare de ostatici prevăzută la lit.c) alin.(2) art.280 CP RM). În acest sens, în literatura de specialitate este lansată opinia, potrivit căreia, pentru subiectul infracțiunii de luare de ostatici, nu prezintă interes personalitatea victimelor – acesta este interesat de posibilitatea de a utiliza ostaticul ca un mijloc pentru atingerea scopurilor, persoana vinovată nu are o relație personală cu ostaticii, pe când în cazul răpirii unei persoane, făptuitorul din diferite motive, este interesat de identitatea specifică a victimei [13, p.12; 14, p.41]. În ceea ce privește răpirea unei persoane, între victimă și făptuitor, de regulă, există relații juridico-civile, întrucât, adesea răpirea este una dintre modalitățile arbitrare de soluționare a conflictelor de

natură juridică [15, p.10]. Prin urmare, victima infracțiunii de răpire, de cele mai dese ori, îi este cunoscută făptuitorului, fiind identificată anticipat. Făptuitorul mizează că tocmai datorită răpirii minorului, apropiații care îi sunt cunoscuți făptuitorului, vor fi dispuși să se conformeze cerințelor lui, pentru eliberarea victimei ori, un motiv strict personal îl determină pe făptuitor de a alege anume minorul, de exemplu, din răzbunare. Cât privește luarea de ostatici, victimele, de regulă, sunt persoane întâmplătoare, necunoscute făptuitorului. Însă, dacă victima este identificată din timp, aceasta este bine cunoscută sau este copilul unei astfel de persoane, pentru ca cerințele să fie îndeplinite la sigur.

Tabloul investigațiilor noastre nu ar fi complet, dacă nu ne-am referi la consimțământul victimei minore de a i se aduce atingere propriei libertăți fizice. După cum am stabilit în alt studiu [16, p.60], nu poate fi calificată ca răpire a unei persoane ipoteza în care persoana părăsește benevol locul faptei. Este oare valabil acest lucru și în cazul consimțământului minorului? Legiuitorul autohton nu stabilește o vârstă concretă de la care consimțământul victimei de a i se aduce atingere libertății fizice ar avea validitate, așa cum, de exemplu, o întâlnim în legislația unor state ale SUA. Bunăoară, lit.b) alin.(1) Secțiunea 135.00 (Privarea ilegală de libertate, răpirea și împiedicarea în exercitarea tutoratului: Explicarea unor termeni) din Codul penal al Statului New York [17], lit.b) alin.(1) Secțiunea 13A-6-40 din Codul penal al Statului Alabama [18] și lit.c) Secțiunea 786 (Răpirea persoanei și infracțiuni adiacente: Definiții) din Codul penal al Statului Delaware [19], prevăd că persoana se consideră deplasată și reținută (privată de libertate) fără acord (subl. ne aparține – *n.a.*), dacă aceasta reprezintă un copil în vârstă de până la 16 ani, indiferent de mijloace, inclusiv prin convingerea victimei (acordul tacit și lipsa opunerii rezistenței), dacă părintele, tutorele, altă persoană sau instituție care efectuează controlul și supravegherea asupra copilului nu și-au exprimat acordul pentru o astfel de reținere și deplasare.

Deci, capacitatea de consimțământ în dreptul penal trebuie raportată regulilor din dreptul civil. Cel puțin, aceasta este viziunea majorității respondenților. Fără a infirma sau a confirma această marjă, venim cu concretizarea că, în aspirația respectării previzibilității legii penale, se impune o reglementare explicită a acestei dileme, așa cum o face, de exemplu, legiuitorul în cazul art.174 CP RM.

Referințe:

1. Convenția internațională cu privire la drepturile copilului, adoptată de Adunarea Generală a ONU la New-York, din 20.11.1989, în vigoare la 20.09.1990, Republica Moldova a aderat la convenție prin Hotărârea Parlamentului nr. 408 din 12.12.1990, în vigoare din 25.02.1993. În: *Tratate internaționale*, la care Republica Moldova este parte (1990-1998). Ed. oficială, Chișinău, 1998, vol.1, p.51-72.
2. Legea privind drepturile copilului nr.338 din 15 decembrie 1994. În: *Monitorul*

- Oficial al Republicii Moldova*. 1995, nr.13.
3. BRÎNZĂ, S. Răspunderea penală pentru omorul prevăzut la lit.e) alin.(2) art.145 CP RM. În: *Revista Națională de Drept*. 2009, nr. 4, p. 2-15.
 4. BRÎNZĂ, S., STATI, V. *Drept penal. Partea specială*. Chișinău: F.E.-P. „Tipografia Centrală”, vol. I, 2011. ISBN 978-9975-53-029-3.
 5. *A se vedea*: art.1 din Convenția internațională cu privire la drepturile copilului.
 6. *A se vedea*: alin.(1) art.51 din Codul familiei al Republicii Moldova din 26.10.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.47-48/210.
 7. *A se vedea*: alin.(2) art.1 din Legea privind drepturile copilului.
 8. Codul civil al Republicii Moldova din 06.06.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. – 2002. – Nr.82-86.
 9. Codul familiei al Republicii Moldova din 26.10.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.47-48/210.
 10. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr.41-44/120. În vigoare din 24.05.2009.
 11. *A se vedea*: alin.(1) art.52 din Codul familiei al Republicii Moldova din 26.10.2000; art.17 din Legea privind drepturile copilului.
 12. BARBĂNEAGRĂ, A., ALECU, Gh., BERLIBA, V.ș.a. *Codul penal al Republicii Moldova: Comentariu*. (Legea nr.985-XVI din 18.04.2002. Cu toate modificările operate până la republicare în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.72-79/195 din 14.04.2009. Adnotat cu jurisprudența CEDO și a instanțelor naționale). Chișinău: Sarmis, 2009. ISBN 978-9975-105-20-0.
 13. НОВИКОВА, О. *Уголовно-правовая и криминологическая характеристика похищения людей: По материалам Северного Кавказа / Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук*. Москва, 2006.
 14. НУРКАЕВА, Т. Преступления против свободы и неприкосновенности личной. В: *Российская юстиция*. 2002, №8, с.40-41.
 15. ПАРФИНЕНКО, И. *Уголовно-правовая и криминологическая характеристика похищения человека / Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук*. Иркутск, 2007.
 16. GUREV, D. Reflecții teoretice și practice asupra violenței în contextul infracțiunii de răpire a unei persoane. În: *Revista Națională de Drept*. 2013, nr.1, p.58-64
 17. New York Penal Code. Section 135.00: unlawful imprisonment, kidnapping and custodial interference – definitions of terms [Vizitat 10.07.2011]. Disponibil: <http://codes.lp.findlaw.com/nycode/PEN/THREE/H/135/135.00>
 18. Alabama Code – Article 3: Kidnapping, Unlawful Imprisonment and Related Offenses [Vizitat 10.07.2011]. Disponibil: <http://codes.lp.findlaw.com/alcode/13A/6/3>
 19. Delaware Criminal Code – Section 786: Kidnapping and related offenses. Definitions [Vizitat 10.07.2011]. Disponibil: <http://codes.lp.findlaw.com/decode/11/5/II/786>
 20. СУМАЧЕВ, А.В. Диспозитивность в уголовном праве. В: *Юридическая наука и правоохранительная практика*, 2008. № 1 (4), с.66-79.
 21. IONUȘ, R.-G. *Implicații juridico-penale asupra consimțământului victimei: Monografie*. Chișinău: CEP USM, 2011. ISBN 978-9975-71-154-8